

MK MONITOR księgowego

WYDANIE SPECJALNE 2/2019

Adam Sroga

Firma w rodzinie

Prawa, obowiązki,
odpowiedzialność

**PRZEDSIĘBIORSTWO
W SPADKU**

CZASOPISMO POLECA

INFORLEX

PODATKI, RACHUNKOWOŚĆ, KADRY I PŁACE
Profesjonalnie ludzkim językiem
inforlex.pl

Adam Sroga

Firma w rodzinie

Prawa, obowiązki, odpowiedzialność

Prezes Zarządu
Ryszard Pieńkowski

Dyrektor Centrum Wydawniczego
Marzena Nikiel

Zespół redakcyjny:
Maciej Brzózka – redaktor prowadzący
Dorota Majcher – korekta
Monika Rodziewicz – redaktor graficzny

Publikację polecają eksperci

© Copyright by INFOR PL S.A.
Warszawa 2019

INFOR PL S.A.
01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72
www.infor.pl

Biuro Obsługi Klienta
01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72
tel. 22 761 30 30, e-mail: bok@infor.pl
Infolinia: 801 626 666

Księgarnia internetowa: www.sklep.infor.pl
Profesjonalne księgarnie stacjonarne w kraju oraz księgarnie internetowe.

Druk: MCP

Publikacja jest chroniona przepisami prawa autorskiego. Wykonywanie kserokopii bądź powielanie inną metodą oraz rozpowszechnianie bez zgody Wydawcy w całości lub części jest zabronione i podlega odpowiedzialności karnej.

ISBN 978-83-8137-578-8

Spis treści

Wykaz skrótów	5
Wstęp	7
Rozdział I. Formy prowadzenia firmy rodzinnej	9
1. Działalność jednoosobowa	9
1.1. Zasady podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej	9
1.2. Rejestracja działalności	12
1.3. Uczestnictwo członków rodziny w działalności jednoosobowej	15
1.3.1. Wsparcie doraźne	15
1.3.2. Osoby współpracujące	15
1.3.3. Zatrudnienie członków rodziny	19
1.3.3.1. Kontrola ZUS	21
1.3.3.2. Cięża	27
2. Działalność wspólna	29
2.1. Spółka cywilna	29
2.2. Spółka jawna	34
2.3. Spółka partnerska	38
2.4. Spółka komandytowa	42
2.5. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	46
Rozdział II. Odpowiedzialność właściciela przedsiębiorstwa	51
1. Wpływ ustroju majątkowego na zakres odpowiedzialności	51
1.1. Wspólność ustawowa majątkowa małżeńska	51
1.2. Wspólność majątkowa a egzekucja	57
1.3. Umowa majątkowa małżeńska	58
1.3.1. Rozdzielność majątkowa	58
1.3.2. Rozdzielność majątkowa z wyrównaniem dorobków	63
1.3.3. Powoływanie się małżonków względem wierzyciela na umowne wyłączenie wspólności ustawowej	64
2. Wpływ formy prowadzonej działalności na zakres odpowiedzialności	66
2.1. Jednoosobowa działalność gospodarcza	66
2.2. Spółka cywilna	67

2.3. Odpowiedzialność w spółce jawnej	69
2.4. Odpowiedzialność partnerów w spółce partnerskiej	73
2.5. Odpowiedzialność komplementariusza i komandytariusza	75
2.6. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	77
Rozdział III. Sukcesja przedsiębiorstwa	81
1. Problemy związane ze śmiercią przedsiębiorcy	81
2. Zapis windykacyjny	82
3. Planowanie sukcesji za pomocą zarządu sukcesyjnego	82
3.1. Właściciel przedsiębiorstwa	82
3.2. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego	83
3.3. Czynności zachowawcze	86
3.4. Zasady wykonywania zarządu sukcesyjnego	86
3.5. Sposób prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku	87
3.6. Utrata umocowania do pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego	89
3.7. Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego	89
4. Sukcesja w spółce cywilnej	90
5. Spółki osobowe prawa handlowego	91
6. Sukcesja w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością	93
7. Umowa o pracę	94

Wykaz skrótów

Akty prawne

k.c. – ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (j.t. Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)

k.h. – rozporządzenie Prezydenta RP z 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. z 1934 r. Nr 57, poz. 502 ze zm.) – nieobowiązujące

k.p. – ustawa z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (j.t. Dz.U. z 2019 r. poz. 1040 ze zm.)

k.p.c. – ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (j.t. Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)

k.r.o. – ustawa z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 682 ze zm.)

k.s.h. – ustawa z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 1577 ze zm.)

Prawo o notariacie – ustawa z 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (j.t. Dz.U. z 2019 r. poz. 540 ze zm.)

Prawo przedsiębiorców – ustawa z 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r. poz. 646 ze zm.)

Prawo upadłościowe – ustawa z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 2344)

ustawa o CEIDG – ustawa z 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. z 2018 r. poz. 647 ze zm.)

ustawa o KRS – ustawa z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (j.t. Dz.U. z 2018 r. poz. 986 ze zm.)

u.s.u.s. – ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t. Dz.U. z 2019 r. poz. 300 ze zm.)

u.ś.p.u.s. – ustawa z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (j.t. Dz.U. z 2019 r. poz. 645)

u.z.s. – ustawa z 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1629)

Inne skróty

CEIDG – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy

spółka z o.o. – spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Wstęp

Firma rodzinna kojarzy się przeważnie z małym przedsiębiorstwem – prowadzonym przez małżonków sklepikiem osiedlowym, restauracją prowadzoną przez ojca i syna. Taki stereotyp nie jest bezpodstawny. Niemniej jednak sprowadzanie biznesu rodzinnego do małego sklepiku czy zakładu usługowego może być mylące, ponieważ firmy rodzinne to także wielopokoleniowe przedsięwzięcia o rozbudowanej strukturze.

Mówiąc o firmie rodzinnej, mam na myśli przede wszystkim przedsiębiorstwo, które należy do rodziny. Przynajmniej część członków rodziny w takim biznesie pracuje – w różnej formie prawnej i w różnym charakterze. Przedsiębiorstwo jest głównym źródłem utrzymania rodziny, często jest też przekazywane z pokolenia na pokolenie. Oczywiście jest silne zaangażowanie członków rodziny we wspólne przedsięwzięcie.

Firmy rodzinne nie stanowią odrębnej formy działalności. Mogą być prowadzone w każdej formie prawnej.

Pojęcie firmy rodzinnej pojawia się w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury i Rozwoju z 9 listopada 2015 r. w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020 (j.t. Dz.U. z 2018 r. poz. 2256). Firma rodzinna została tu zdefiniowana (§ 2 pkt 5) jako „przedsiębiorstwo prowadzone w oparciu o osobistą pracę co najmniej dwóch członków rodziny, gdzie co najmniej jeden z nich ma istotny wpływ na zarządzanie przedsiębiorstwem, oraz członkowie rodziny łącznie posiadają większościowy udział w strukturze własnościowej”. To wyjątkowe odniesienie się wprost do „firmy rodzinnej” w akcie prawnym. Generalnie firma jest po prostu narzędziem, które ma służyć rodzinie, nie ma potrzeby jej normatywnego określania, a to z uwagi na wspomnianą różnorodność form, w jakich biznes rodzinny może być prowadzony.

Niniejsza publikacja zawiera wskazówki, w jakich właśnie formach warto prowadzić rodzinne interesy, poczynawszy od działalności jednoosobowej opartej na wpisie do CEIDG, przez spółkę cywilną, handlowe spółki osobowe, a skończywszy na spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Każda z tych form charakteryzuje się różnym stopniem formalizmu i w rzeczywistości decyzja o wyborze odpowiedniej z nich w rodzinnym biznesie powinna zależeć m.in. od zasięgu działalności, stopnia ryzyka, nakładów finansowych, a często też liczby członków rodziny zaangażowanych w tę działalność. Stąd wystarczające np. dla rodzinnego sklepiku

będzie prowadzenie jednoosobowej działalności gospodarczej z udziałem małżonka i zstępnych. Natomiast dla prowadzenia kilkupokoleniowej sieci restauracji odpowiednie może okazać się zawarcie umowy spółki osobowej bądź kapitałowej.

„Firma w rodzinie” zawiera opis tych – najbardziej typowych moim zdaniem – form, ich elementy charakterystyczne, sposób rozpoczęcia i prowadzenia działalności. Dalsza część publikacji jest poświęcona temu, co w każdej działalności – obok zysków – jest najistotniejsze, a mianowicie kwestii odpowiedzialności. Wybór odpowiedniej formy działalności – z jednej strony – zależy bowiem od rodzaju i zasięgu prowadzonej działalności rodzinnej, natomiast z drugiej strony – wiąże się z różnymi zasadami ponoszenia odpowiedzialności za zobowiązania.

W przypadku firm rodzinnych prowadzonych z udziałem osoby pozostającej w związku małżeńskim odpowiedzialność za zobowiązania należy rozpatrywać z uwzględnieniem zasad dotyczących ustrojów majątkowych określonych w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Zmniejszeniu uciążliwości związanych z odpowiedzialnością służy umowa majątkowa małżeńska – także przedstawiona w niniejszej publikacji.

Na koniec omówiona została także istotna kwestia sukcesji przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem przepisów stosunkowo nowej ustawy z 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej.

Adam Sroga

Rozdział I

Formy prowadzenia firmy rodzinnej

1. Działalność jednoosobowa

1.1. Zasady podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej

Najprostszym sposobem realizowania rodzinnego biznesu jest prowadzenie jednoosobowej firmy rodzinnej na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG). Prowadzenie rodzinnych interesów w takiej formie sprawdza się zwłaszcza w odniesieniu do małych firm. Często w takich sytuacjach w roli przedsiębiorcy występuje jeden z małżonków. On też dopełnia wszelkich formalności związanych z działalnością, występuje o nadanie numeru REGON, dokonuje niezbędnych czynności przed urzędem skarbowym i Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. Choć członkowie rodziny (np. współmałżonek, dzieci) pomagają i faktycznie uczestniczą w działalności przedsiębiorcy, to on firmuje tę działalność swoim nazwiskiem i on ponosi odpowiedzialność.

Każdy przedsiębiorca rozpoczynający działalność gospodarczą musi dokonać odpowiednich, wymaganych prawem, czynności zmierzających do rejestracji tej działalności. Zanim jednak przejdziemy do wyjaśnienia, o jakie czynności chodzi, należałoby się przyjrzeć wspomnianym wyżej pojęciom „przedsiębiorca” i „działalność gospodarcza”.

Prowadzenie firmy rodzinnej, w jakiegokolwiek formie, sprowadza się do prowadzenia działalności gospodarczej. W konsekwencji każdy przedsiębiorca (tj. także ten prowadzący firmę rodzinną) podlega regułom podejmowania, wykonywania i zakończenia działalności gospodarczej, wyznaczonym przez ustawę z 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r. poz. 646 ze zm.). Akt prawny, który zastąpił wcześniej obowiązującą ustawę z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (j.t. Dz.U. z 2016 r. poz. 1829 ze zm.), określa m.in. prawa i obowiązki przedsiębiorców, a także zadania organów władzy publicznej w tym zakresie.

Prawo przedsiębiorców miało – w założeniu ustawodawcy – ułatwić podejmowanie i wykonywanie działalności gospodarczej oraz stworzyć większą pewność i bezpieczeństwo